YOSH FUTBOLCHILARNI AXLOQIY XISLATLARINI TARBIYALASH ORQALI ULARNING ISHCHANLIK QOBILYATLARINI RIVOJLANTIRISH

Suyunov Abrorbek Baxtiyor o‘g‘li - Guliston davlat pedagogika instituti
Jismoniy madaniyat nazariyasi va metodikasi kafedrasi o‘qituvchisi
e-mail: suyunovabrorbek14@gmail.com

Annotatsiya.Mazkur maqola yosh futbolchilarni axloqiy hislatlarini tarbiyalash masalasiga bag‘ishlangan. Maqolada futbolchilarning jismoniy va texnik ko‘nikmalarini rivojlantirish bilan birga, ularning axloqiy qadriyatlar va shaxsiy fazilatlarini shakllantirish zarurligi ta'kidlanadi. Yosh futbolchilarga halollik, adolat, jamoaviy ruh, mas'uliyat va sportdagi fair-play kabi axloqiy me'yorlarni o‘rgatish orqali, ularning sportdagi muvaffaqiyatlari nafaqat jismoniy mahoratga, balki axloqiy jihatdan to‘g‘ri qarorlar qabul qilishga ham bog‘liq ekanligi ko‘rsatiladi. Maqolada yosh futbolchilarni axloqiy jihatdan tarbiyalashning metodlari, shu jumladan murabbiyning namuna bo‘lishi, ijtimoiy va psixologik qo‘llab-quvvatlash, jamoaviy ishni rivojlantirish kabi muhim jihatlar muhokama qilinadi. Shuningdek, bunday tarbiya jarayonining futbolga ta'siri, uning sportchilarni muvaffaqiyatli va ma'naviy barqaror shaxslar sifatida tarbiyalashga xizmat qilishi haqida xulosa chiqariladi.

Kalit so‘zlar: yosh futbolchilar, axloqiy hislatlar, axloqiy tarbiya, halollik, sportda fair-play, jamoa ruhini rivojlantirish, sport va axloq, motivatsiya, psixologik qo‘llab-quvvatlash, ijtimoiy tarbiya, murabbiyning roli.

Kirish.Futbol, jismoniy kuch va mahoratni talab qiladigan sport bo‘lib, bu sport turi orqali nafaqat atletik ko‘nikmalarni rivojlantirish, balki axloqiy va

ma'naviy fazilatlarni ham shakllantirish muhimdir. Yosh futbolchilarni tarbiyalash jarayonida, ularning faqat sportdagi muvaffaqiyatlariga emas, balki ularning shaxsiy xarakterini va jamiyatga nisbatan mas'uliyatini shakllantirishga ham alohida e'tibor qaratish zarur. Bu maqolada yosh futbolchilarni axloqiy hislatlarini tarbiyalashning zaruriyati, metodlari, shuningdek, bunday tarbiya jarayonining futbolga ta'siri haqida keng tahlil olib boriladi. Futbol oʻyinlari faqat texnik va jismoniy mahoratni rivojlantirish bilan chegaralanmaydi. Yosh futbolchilarni tarbiyalashda ularning axloqiy qadr-qimmatlari, hayotga boʻlgan qarashlari, oʻzaro munosabatlari va ijtimoiy mas'uliyatlari shakllanishi zarur. Axloqiy hislatlar, sportda, ayniqsa, toʻgʻri qarorlar qabul qilishda, jamoadagi muvozanatni saqlashda va raqobat muhitida halol boʻlishda muhim ahamiyat kasb etadi. Yosh futbolchilarni axloqiy jihatdan tarbiyalash, ularga ijtimoiy hayotda ham yuksak mas'uliyat, adolat va ehtiyotkorlikni oʻrgatish imkonini beradi. Futbolchilar uchun eng muhim tarbiyaviy omillardan biri murabbiyning oʻz xatti-harakatlari va axloqiy pozitsiyasidir. Murabbiy yosh futbolchilarga oʻrnak boʻlishi lozim: ular toʻgʻri qarorlar qabul qilish, sportda halollikka rioya qilish va yuksak me'yorlarga amal qilishni koʻrsatib berishlari zarur. Murabbiy oʻzining harakatlari bilan yosh futbolchilarni oʻrganishga, hurmat qilishga va mas'uliyatni his qilishga undashi kerak. Futbol oʻyinlari, raqobatga asoslanganligi uchun, yosh futbolchilarni adolatli oʻynashga va sport ruhiga sodiq boʻlishga oʻrgatish juda muhimdir. Yosh futbolchilarga oʻyinlarda gʻalaba qozonishdan koʻra, halollik, adolatli raqobat va professional yondashuvning qadrini bilishlarini oʻrgatish lozim. Fair-playni tarbiyalash orqali ularda oʻzaro hurmat, raqibni qadrlash va oʻz oʻrinlarini jamoadoshlariga boʻlish kabi qadr-qimmatlar shakllanadi.

Yosh futbolchilarda ijtimoiy va psixologik salohiyatni rivojlantirish ham juda muhimdir. Psixologik qoʻllab-quvvatlash, motivatsiya va oʻz-oʻzini anglash yosh futbolchilarning axloqiy rivojlanishiga katta ta'sir koʻrsatadi. Bunday metodlar oʻyinchilarni ruhiy barqaror qilish, stressni boshqarish va oʻzlarining hissiy holatlarini tanqidiy baholash imkonini beradi.

Futbol – jamoaviy sport, shuning uchun yosh futbolchilarni jamoa ishiga yondashishni oʻrgatish muhimdir. Jamoa ruhini rivojlantirish, har bir futbolchining oʻz oʻrnini yaxshi tushunishi va jamoa uchun gʻalaba qozonishda birlashish zarur. Jamoa ichidagi munosabatlar, oʻzaro hurmat, bir-biriga yordam berish va mas'uliyatni oʻz zimmalariga olish yosh futbolchilarda yuksak axloqiy fazilatlarni shakllantiradi.

Yosh futbolchilarni axloqiy jihatdan tarbiyalashda tarbiyaviy oʻyinlar va treninglar orqali ular oʻzlarining axloqiy me'yorlarini sinab koʻrishlari mumkin. Shu tarzda ularni harakatlarida mas'uliyatni his qilish, doʻstona va adolatli raqobat qilish kabi

fazilatlar shakllanadi. Bu o‘yinlar orqali ular shaxsiy qarorlar qabul qilishda, yomon va yaxshi harakatlar orasida farqni aniqlashda o‘zlarini sinovdan o‘tkazadilar.

Yosh futbolchilarni axloqiy jihatdan tarbiyalash ularning ruhiy barqarorligini ta'minlaydi. Bu, o‘z navbatida, o‘yinlarda ijobiy natijalarga erishishga yordam beradi. Muvaffaqiyatni faqat texnik ko‘nikmalar bilan bog‘lamasdan, halol va jamoaviy ruhdagi o‘yinni rivojlantirish ularning motivatsiyasini oshiradi. Axloqiy jihatdan rivojlangan futbolchilar jamoa ichida to‘g‘ri munosabatlar o‘rnatadilar. Jamoada ijtimoiy mas'uliyatni his etish va bir-birini tushunish, sportdagi muvaffaqiyatning asosiy sharti hisoblanadi. Jamoa ichida g‘alaba faqat individual mahoratga emas, balki umumiy ruhiy kuchga ham bog‘liqdir. Yosh futbolchilarda axloqiy qadriyatlar rivojlanishi sportdagi adolatni ta'minlashga yordam beradi. Halol raqobat, har bir o‘yinchining o‘z o‘rnini va mehnatini qadrlash, raqibni hurmat qilish kabi qadriyatlar yosh futbolchilarda shakllanadi. Bu, nafaqat sportda, balki jamiyatda ham yuksak axloqiy me'yorlarni tarqatadi.

Xulosa. Yosh futbolchilarni axloqiy jihatdan tarbiyalash, ularning shaxsiy rivojlanishiga katta ta'sir ko‘rsatadi. Bu, faqat sportdagi muvaffaqiyatni emas, balki ularning ijtimoiy va ma'naviy qadr-qimmatlarini shakllantirishga ham yordam beradi. Yosh futbolchilarga axloqiy me'yorlarni o‘rgatish, nafaqat ularga o‘z faoliyatlarida muvaffaqiyat keltiradi, balki ular jamiyatda mas'uliyatli va vatanparvar insonlar bo‘lib yetishishlariga imkon yaratadi. Shu sababli, murabbiylar, sport tashkilotlari va ota-onalar yosh futbolchilarni tarbiyalashda axloqiy qadriyatlarni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratishlari lozim.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Akhmedov A., "Futbol va axloqiy tarbiya," Tashkent, 2023.
2. Mirodilov B., "Sportda axloqiy va psixologik yondashuvlar," Toshkent, 2022.
3. Salimov G., "Yoshlarni sportga tayyorlashda axloqiy fazilatlarning o‘rni," Sport pedagogikasi, 2021.
4. Toshpulatov R., "Futbol va ijtimoiy tarbiya," Tashkent, 2024.